

АНТИБУЛІНГОВА ПОЛІТИКА

Ліцею № 9 імені Олега Ольжича

Коростишівської міської ради

Нині серед учнівської молоді надзвичайно загострилася проблема насильства, здійснюваного самими дітьми одне до одного.

Останніми роками визнано поширення в освітній практиці такого явища, як шкільний булінг. Це соціальна проблема всього світу протягом останніх ста років, однак вона ще й досі не вивчена. Перші публікації в Україні з'явилися 2005 р.

Булінг (bullying, від англ. bully — хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування. Цей термін означає тривалий процес свідомого жорстокого ставлення (фізичного і психічного) з боку дитини або групи до іншої дитини або інших дітей.

Мотивацією до булінгу стають заздрість, помста, відчуття неприязні, прагнення відновити справедливість; боротьба за владу; потреба підпорядкування лідерові, нейтралізації суперника, самоствердження тощо аж до задоволення садистських потреб окремих осіб.

Форми шкільного булінгу можуть бути різними:

- систематичні кепкування з будь-якого приводу (від національності до зовнішнього вигляду дитини);
- задирство;
- фізичні і психічні приниження;
- різного виду знущання;
- бойкот та ігнорування;
- псування особистих речей та ін.

Булінг може бути:

- фізичним (завдання ударів, штовхання, пошкодження або крадіжка власності),
- словесним (обзивання, глузування),
- соціальним (розповсюдження пліток, чуток),
- письмовим (написання записок, образливих знаків),
- електронним (розповсюдження образливих чуток, коментарів з використанням електронної пошти, мобільних телефонів і сайтів соціальних мереж).

Хулігани (булі) надзвичайно винахідливі. Новітній їхній "винахід" — кібербулінг, тобто знущання з використанням електронних засобів комунікації.

Дослідники пропонують таку найзагальнішу класифікацію всіх видів булінгу:

1-ша група — прояви, пов'язані переважно з активними формами приниження;

2-га група — прояви, пов'язані зі свідомою ізоляцією, обструкцією скривджених.

Соціальна структура булінгу, як правило, має три елементи, а саме:

1. переслідувач (булі);
2. жертва;
3. спостерігач.

У сучасній науці існує декілька підходів до вивчення булінгу. Одні дослідники зосереджують увагу на пошуку й визначенні особистісних рис, характерних для особи булі та його жертви. Інші намагаються розглядати булінг як соціально-психологічний процес.

Ось як визначає типові риси учнів, схильних ставати булі, норвезький психолог Д. Ольвеус:

- вони відчують сильну потребу панувати й підпорядковувати собі інших учнів, переслідуючи власні цілі; вони імпульсивні й легко шаленіють;
- вони часто зухвалі та агресивні в ставленні до дорослих (передусім батьків і вчителів);
- вони не виявляють співчуття до своїх жертв;
- якщо це хлопчики, вони зазвичай фізично сильніші за інших.

Типові жертви булінгу також мають свої характерні риси:

- вони полохливі, вразливі, замкнуті й соромливі;
- вони часто тривожні, невпевнені в собі, нещасні й мають низьку самоповагу;
- вони схильні до депресії й частіше за своїх ровесників думають про самогубство;
- вони часто не мають жодного близького друга та успішніше спілкуються з дорослими, ніж із однолітками;
- якщо це хлопчики, вони можуть бути фізичнослабшими за своїх ровесників.

Ці риси є водночас і причиною, і наслідком булінгу. У той самий час, на думку окремих дослідників, відтворити типовий портрет агресора та жертви неможливо.

Деякі психологи фіксують увагу не стільки на індивідуальних властивостях дитини, скільки на її місці в групі. Ті діти, які активно не включені в групові процеси, тримаються осібно, менш товариські, як правило, є аутсайдерами і їх (інколи більш обдарованих і талановитих) не люблять у групі. У таких випадках знаходиться хтось, хто бере на себе роль виконавця групової волі. У результаті виникає булінг.

Говорячи про спостерігачів (ким би вони не були), учені відзначають такі їх типові характерні риси, як відчуття провини і відчуття власного безсилля.

Практично в усіх країнах булінг більш поширений серед хлопчиків, ніж серед дівчаток, і його жертвами також частіше стають хлопчики. Це не просто пустощі або грубість, а особлива форма взаємин.

Кажучи про форми прояву булінгу, найбільш типові для хлопчиків і дівчаток, слід зазначити, що якщо хлопчики частіше вдаються до фізичного булінгу (стусани, поштовхи тощо), то дівчатка більш охоче користуються такими формами тиску, як поширення пліток, виключення з кола спілкування. А втім, ця різниця відносна і схоже, що вона зменшується.

Булінг може виникати як компенсація за невдачі:

- у навчанні,
- суспільному житті,
- від тиску та жорстокого поводження батьків чи інших дорослих,
- при недостатній увазі з боку дорослих;
- як крайній засіб, коли учень вичерпав всі інші можливості для задоволення своїх потреб;
- у випадках, коли учні протестують проти певних правил, виражаючи невдоволення, прагнучи зруйнувати дещо в своєму оточенні.

Окрім того, причинами булінгу може бути:

- помилкове уявлення про те, що агресивна поведінка допустима;
- бажання завоювати авторитет в очах друзів та однолітків;
- бажання привернути увагу впливових дорослих;
- нудьга, здирство;
- часто діти вважають знуцання способом стати популярними, керувати та мати вплив на інших, привернути увагу, змусити інших їх боятися;
- булінг у шкільному середовищі може виникати і тоді, коли відбувається боротьба між учнями за вищий статус у групі, задоволення своїх соціальних потреб та як інструмент маніпулювання та контролю учнем свого мікросоціуму.

ПЛАН ЗАХОДІВ,
спрямованих на запобігання та протидію насильству,
булінгу (цькуванню) у Ліцеї № 9 ім. Олега Ольжича
на 2025-2026 н.р.

№ з/п	Назва заходу	Цільова аудиторія	Термін виконання	Виконавець
1.	Організація належних заходів безпеки: чергування вчителів по ліцею, спостереження за місцями загального користування (їдальня, коридори, роздягальня, ігрові майданчики, шкільне подвір'я) і технічними приміщеннями	Учасники освітнього процесу	Постійно	Педагогічні працівники
2.	Облік присутності учнів у закладі	Здобувачі освіти	Щоденно	Класні керівники, вчителі
3.	Засідання Ради профілактики правопорушень	Здобувачі освіти, вчителі	Двічі на семестр	Адміністрація, психологічна служба, класні керівники
4.	Опрацювати на засіданні творчої групи класних керівників питання: «Профілактика та подолання булінгу в дитячому середовищі. Нормативні документи. Практики протидії цькуванню»	Класні керівники	Листопад	Керівник творчої групи
5.	Облік та індивідуальна робота з учнями девіантної поведінки та дітьми, які перебувають на внутрішньошкільному обліку	Учасники освітнього процесу	За потреби	ЗВР, психолог, класні керівники
6.	Залучення учнів до гуртків освітнього закладу та міста	Здобувачі освіти	Протягом навчального року	Класні керівники, педагог-організатор
7.	Слухання питань щодо профілактики булінгу та усіх видів насильства,	Педагогічні працівники	Протягом навчального року	ЗВР, психолог, класні керівники

	жорстокого поведіння, охорони дитинства на нарадах при директорів та педагогічних радах			
8.	Відвідування вдома учнів пільгових категорій та тих, які потрапили в складні життєві обставини	Учасники освітнього процесу	За потреби	ЗВР, класні керівники, психологічна служба, служба у справах дітей
Опитування та дослідження				
1.	Спостереження за міжособистісною поведінкою здобувачів освіти	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Практичний психолог, соціальний педагог, вчителі, вихователі
2.	Опитування (анкетування) учасників освітнього процесу щодо виявлення жорстокого поведінки учнів	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Соціальний педагог
3.	Соціальне дослідження наявності референтних груп та відторгнених в колективах	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Практичний психолог
Інформаційно-просвітницькі заходи				
1.	Ознайомлення працівників закладу з антибулінговою політикою Ліцею № 9 ім. Олега Ольжича	Працівники закладу	Вересень	ЗВР, психологічна служба
2.	Опрацювання законодавчих документів, практик протидії цькуванню	Педагогічний колектив	Упродовж року	Заступники директора, практичний психолог, соціальний педагог
3.	Створення інформаційного стенду з переліком організацій та номерів телефонів, в які потрібно звертатися у випадках булінгу	Учасники освітнього процесу	Вересень	ЗВР, психологічна служба

4.	Залучати педагогічних працівників, батьків до участі у вебінарах, конференціях та інших заходах щодо протидії насильству	Педагогічний колектив	Упродовж року	ЗВР
5.	Проходження педагогічними працівниками онлайн-курсів із запобігання та протидії насильства та булінгу	Педагогічний колектив	Упродовж року	Педагогічні працівники
6.	Проведення Тижня з протидії булінгу (за окремим планом)	Учасники освітнього процесу	Вересень	ЗВР, психологічна служба
7.	Проведення щорічної акції «16 днів проти насильства»	Учасники освітнього процесу	З 25 листопада по 10 грудня	ЗВР, психологічна служба, класні керівники, педагог-організатор
8.	Тематичні години соціального педагога	Здобувачі освіти	Упродовж року	Соціальний педагог
9.	Проведення заходу «Безпечний інтернет»	Здобувачі освіти	Лютий	Класні керівники
10.	Проведення Всеукраїнських уроків доброти по відношенню до тварин	Здобувачі освіти	Жовтень	Класні керівники
11.	Організація перегляду відеороликів з подальшим обговоренням: «Нік Вуйчич про булінг у школі», «Булінг у школі та як з ним боротися – говоримо з Уповноваженим Президента України..», «Зупиніться!!! МОЯ Історія про Булінг і Кібербулінг» та ін.	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	ЗВР, класні керівники
12.	Проведення Всеукраїнського уроку про «Права людини»	Здобувачі освіти	Грудень	Класні керівники
13.	Перегляд документальних фільмів з прав людини	Учасники освітнього процесу	Грудень	ЗВР, класні керівники
14.	Розміщення на вебсайті закладу та інформаційному	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Соціальний педагог

	стенді номерів телефонів довіри та поповнення змінними матеріалами	процесу		
15.	Сприяти взаємодії з підрозділами ювенальної поліції, служби у справах дітей для роз'яснення наслідків противоправної поведінки	Учасники освітнього процесу	За потреби	ЗВР, психологічна служба
16	Зустріч з представником ювенальної превенції	Учасники освітнього процесу	За потреби, упродовж року	ЗВР, класні керівники, психолог
Благодійні заходи				
1.	Загальношкільна акція толерантності	Учасники освітнього процесу	Листопад	педагог-організатор
2.	Благодійні ярмарки-продажі	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	педагог-організатор
3.	Щорічні благодійні акції: - «Допомога воїнам АТО»; - «Від чистого серця з дитячих долонь» до Міжнародного дня людей з інвалідністю; - «Святим може бути кожен» до Дня Святого Миколая.	Учасники освітнього процесу	Жовтень Грудень	Педагог-організатор, класні керівники
4.	Співпраця з волонтерською організацією «Патріот»	Учасники освітнього процесу	Постійно	ЗВР, педагог-організатор
Формування навичок дружніх стосунків здобувачів освіти				
1.	Проведення ранкових зустрічей з метою формування навичок дружніх стосунків	Учні 1-3 класів	Упродовж року	Класні керівники
2.	Створення морально безпечного освітнього простору, формування позитивного мікроклімату та толерантної міжособистісної взаємодії в ході годин спілкування, тренінгових занять	Учні 1-11 класів	Упродовж року	Учасники освітнього процесу

3.	Заняття з елементами тренінгу із старшокласниками «Життя – це щастя!»	Учні 8-11 класів	Жовтень	Класні керівники
4.	Проведення заходів в рамках Всеукраїнського тижня права Інформаційне заняття «Булінг. Як розпізнати та що робити»	Учні 1-9 класів	10-14 грудня	Соціальний педагог
5.	Відеолекторій «Стоп! Булінг!» Відеолекторій «Профілактика та подолання булінгу»	Учні 5-9 класів	Упродовж року	Представники служби у справах дітей, центру соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді, ювенальної превенції

Психологічний супровід

1.	Консультаційні години з учасниками освітнього процесу: 1. Заняття для учнів 5–11 класів «Протидія булінгу в дитячому середовищі» 2. Заняття для учнів 7–11 класів «Запобігання насильству над дітьми». 3. Заняття для учнів 7–11 класів «Конфлікт. Вирішення конфлікту мирним шляхом» 4. Заняття з елементами тренінгу для учнів 7–9 класів «Профілактика конфліктів у соціальних мережах». 5. Заняття з елементами тренінгу для учнів «Конфлікти і шляхи їх подолання».	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Практичний психолог, соціальний педагог
2.	Профілактично-просвітницька робота з учасниками освітнього процесу	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Педагогічні працівники

3.	Робота «Кошика образ»	Учасники освітнього процесу	Упродовж року	Практичний психолог
Робота з педагогічними працівниками				
1.	1. Тренінг з елементами методики Кола «Розвиток умінь безконфліктного спілкування. Роль педагога в процесі миробудування». 2. Тренінг «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Конфлікти в освітньому закладі». 3. Тренінг для педагогів «Відновлювальна комунікація». 4. Тренінг «Миробудування та гендерні аспекти безпеки. Роль педагогічних працівників».	Педагогічні працівники	Упродовж року під час канікул	Практичний психолог
2.	Круглий стіл «Взаємодія педагогів, батьків, громадськості з подолання негативних явищ у дитячому середовищі»	Учасники освітнього процесу	Квітень	ЗВР, психолог
Робота з батьками				
1.	Тематичні батьківські збори «Протидія цькуванню в учнівському колективі»	Батьки, педагогічні працівники	Протягом I семестру	Класні керівники
2.	Тренінгове заняття «Інструменти для аналізу конфліктів. Вироблення навичок безконфліктного спілкування».	Батьки, педагогічні працівники	Січень	Практичний психолог
3.	Поради батькам щодо зменшення ризиків булінгу та кібербулінгу для своєї дитини	Батьки, педагогічні працівники	Упродовж року	Вихователі, класні керівники
4.	Інформаційна робота через Інтернет-сторінки: сайт ліцею, соціальну мережу Facebook, мобільний додаток Viber	Батьки, педагогічні працівники	Упродовж року	ЗВР, психолог, педагог-організатор

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

102

НАЦІОНАЛЬНА ДИТЯЧА
«ГАРЯЧА ЛІНІЯ»

116 111

**КУДИ
ЗВЕРТАТИСЯ
У РАЗІ
БУЛІНГУ**

УКРАЇНА
Ла Страда
ГАРЯЧА ЛІНІЯ
З ПИТАНЬ
ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ
0 800 500 225

БЕЗОПЛАТНА
ПРАВОВА
ДОПОМОГА
ЦЕНТР НАДАННЯ
БЕЗОПЛАТНОЇ
ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ
0-800-213-103

Головне територіальне
управління юстиції у
Львівській області

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА БУЛІНГ

ХТО НЕСЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ?

16 років

Батьки

**Керівник
закладу освіти**